

Ekološka poljoprivreda u Republici Hrvatskoj

Peraić, Mate

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **The University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić / Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:129:009103>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-05**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of the University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić - The aim of Digital Repository is to collect and publish diploma works, dissertations, scientific and professional publications](#)

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Odsjek Biograd na Moru

Stručni studij
Poslovna ekonomija i financije

Mate Peraić

EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA U REPUBLICI
HRVATSKOJ

STRUČNI ZAVRŠNI RAD

Biograd na Moru, 2020.

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Odsjek Biograd na Moru

Stručni studij
Poslovna ekonomija i financije

STRUČNI ZAVRŠNI RAD

EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA U REPUBLICI
HRVATSKOJ

Mentor:

Dr.sc. Pavao Ivić

Student:

Mate Peraić

Naziv kolegija:

Osnove poduzetništva

JMBAG studenta:

0234053995

SADRŽAJ

<u>1. UVOD</u>	1
<u>2. EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA</u>	2
<u>2.1. Biološka poljoprivreda</u>	3
<u>2.2. Organska poljoprivreda</u>	3
<u>2.3. Alternativna poljoprivreda</u>	4
<u>2.4. Prirodna (naturalna) poljoprivreda</u>	4
<u>2.5. (Samo)održiva (potrajna, otrajna, opstojna) poljoprivreda</u>	5
<u>2.6. Integralno gospodarenje i ekološki prihvatljiva poljoprivredna proizvodnja</u>	7
<u>2.7. Poljoprivreda bez agrokemikalija</u>	7
<u>2.8. Agroekologija</u>	8
<u>2.9. Tradicionalna poljoprivreda</u>	8
<u>2.10. Smjerovi ekološke poljoprivrede</u>	8
<u>2.11. Ekološka proizvodnja</u>	10
<u>2.11.1. Prednosti i nedostaci ekološke proizvodnje</u>	11
<u>3. EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA U REPUBLICI HRVATSKOJ</u>	14
<u>3.1. Razdoblja u razvoju ekološke poljoprivrede</u>	14
<u>3.1.1. Razdoblje do 1991. godine</u>	14
<u>3.1.2. Razdoblje od 1991. do 2001. godine</u>	14
<u>3.1.3. Razdoblje od 2001. godine do danas</u>	16
<u>3.2. Zakonska regulativa ekološke poljoprivrede</u>	19
<u>3.3. Promicanje razvoja ekološke poljoprivrede putem Programa ruralnog razvoja RH 2014. – 2020.</u>	21
<u>3.4. Stanje ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj</u>	23
<u>3.5. SWOT analiza ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj</u>	27
<u>4. ZAKLJUČAK</u>	28

5. IZJAVA.....	29
6. <u>POPIS LITERATURE</u>	<u>30</u>
7. <u>POPIS KRATICA, TABLICA</u> I GRAFIKONA.....	31

SAŽETAK

U posljednjem desetljeću pojačano je zanimanje kako strane, tako i domaće znanstvene i šire javnosti za ekološku poljoprivredu. Ekološkom poljoprivredom, kao novim sustavom poljoprivredne proizvodnje, nastoje se maksimalno iskoristiti potencijali poljoprivrednoga gospodarstva uz zadovoljavanje društvenih i ekonomskih potreba, očuvanje prirodnog ekosustava i zaštitu okoliša. Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda predstavlja elementarni strateški okvir za razvijanje ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: ekološka poljoprivreda, ekološka proizvodnja, ekološki proizvodi

ABSTRACT

In the last decade, there has been an intensification of the interest of both domestic and local scientists and the general public for ecological agriculture. Ecological agriculture, as a new system of agricultural production, seeks to maximize the potential of the agricultural economy while satisfying the social and economic needs, preserving the natural ecosystem and protecting the environment. The Law on Ecological Production of Agricultural and Food Products is an elementary strategic framework for the development of ecological agriculture in the Republic of Croatia.

Key words: ecological agriculture, ecological production, ecological products

1. UVOD

Ekološka poljoprivreda je sustav održivog gospodarstva u šumarstvu i poljoprivredi. Taj sustav obuhvaća uzgoj bilja i životinja, proizvodnju hrane, sirovina i prirodnih vlakana. Unutar ekološke poljoprivrede želi se na najbolji mogući i najučinkovitiji način iskoristiti dostupni agronomski, ekološki, ljudski i materijalni resursi na raspolaganju. Također, poštuju se načela održivog razvoja i njegove vrijednosti shodno čemu je ekološka poljoprivreda usko povezana s konceptom održivosti. Cilj ekološke poljoprivrede je poljoprivredno gospodarstvo koje predstavlja čim više zatvoren i fluidan sustav glede cirkuliranja mineralnih i organskih tvari, reprodukcijeskog materijala, energije te naposljetku i ekonomske racionalnosti. U konačnici, njezin smisao je pronalaženje ekološki „povoljnijih“ rješenja unutar konvencionalne poljoprivrede na mjestima gdje je to potrebno, uz istovremeno prihvaćanje pozitivnih postignuća iste. Ona donosi niz prednosti s ekonomskog, ekološkog i socio-kulturnog aspekta. Stoga je u ovom završnom radu kroz nekoliko poglavlja detaljnije pojašnjena ekološka poljoprivreda u Republici Hrvatskoj. Nakon uvodnog dijela u rad, u drugom poglavlju govori se općenito o ekološkoj poljoprivredi kao i o biološkoj poljoprivredi, organskoj poljoprivredi, alternativnoj poljoprivredi, prirodnoj (naturalnoj) poljoprivredi, (samo) održivoj (potrajnoj, otrajnoj, opstojnoj) poljoprivredi, integralnom gospodarstvu i ekološki prihvatljivoj poljoprivrednoj proizvodnji, poljoprivredi bez agrokemikalija, agroekologiji, te tradicionalnoj poljoprivredi. Također govori se i o smjerovima ekološke poljoprivrede, kao i o ekološkoj proizvodnji te njezinim prednostima i nedostacima. Dan je uvid u tri razdoblja razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj, i to: razdoblje do 1991. godine, razdoblje od 1991. do 2001. godine te razdoblje od 2002. godine do danas. Spomenuta je i zakonska regulativa ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj. Nadalje, pojašnjeno je promicanje razvoja ekološke poljoprivrede putem Programa ruralnog razvoja RH 2014. – 2020., te je prikazano stanje ekološke poljoprivrede, kao i SWOT analiza ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj.

2. EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA

Prije definiranja ekološke poljoprivrede, potrebno je objasniti sam termin kojim se označava ovakva vrsta proizvodnje. Prilikom korištenja termina ekološke poljoprivrede nije uvijek jasno na što se točno misli kada se nešto naziva ekološkom poljoprivredom, ili pak organskom, biološkom poljoprivredom, proizvodnjom zdrave hrane itd. Štoviše, na ovome se lome mnoga koplja i učestale su beskrajne polemike o tome kako bi bilo najprikladnije nazvati proizvodnju „zdrave hrane“. Ovim se želi reći da su kritičke rasprave oko termina kojima se označava ovakva proizvodnja suviše, ali traženje „dlake u jajetu“, naročito tamo gdje nema ni jajeta, tj. eko – proizvodnje, neće pridonijeti mnogo njenom razvitku.

Sljedeći termini i značenja su najčešće u upotrebi:

1. biološka poljoprivreda,
2. organska poljoprivreda,
3. alternativna poljoprivreda,
4. prirodna (naturalna) poljoprivreda,
5. (samo) održiva (potrajna, otrajna, opstojna) poljoprivreda,
6. integralno gospodarenje i ekološki prihvatljiva poljoprivredna proizvodnja,
7. poljoprivreda bez agrokemikalija,
8. agroekologija,
9. tradicionalna poljoprivreda.¹

¹ Znaor, D.; Ekološka poljoprivreda: poljoprivreda sutrašnjice; Nakladni zavod Globus; Zagreb; 1996.; str. 47.

2.1. Biološka poljoprivreda

Ovo je, pored izraza organska poljoprivreda, zacijelo najpopularniji naziv (sinonim) za ekološku poljoprivredu. Pod pojmom „biološki“ podrazumijevamo nešto u svezi sa živim organizmima, mikroorganizmima, biljkama, životinjama itd., te bi na osnovu toga mogli zaključiti da je biološka proizvodnja zapravo cijela poljoprivredna proizvodnja. Međutim termin biološka poljoprivreda korišten je od samog početka razvoja ekološke poljoprivrede. Izrazom „biološka“ ukazivalo se koliko je bitno očuvanje živih organizama u prirodi te pokretanje bioloških procesa. Za razliku od konvencionalne poljoprivrede, ova vrsta poljoprivrede poklanja najveću pozornost istima.²

Stoga promatrajući biološku poljoprivredu, kao tip poljoprivredne proizvodnje u kojoj se u najvećim djelom nastoje aktivirati biološki procesi uz uvažavanje zakona prirode, ovaj naziv se čini posve opravdanim.³

2.2. Organska poljoprivreda

Pod pojmom organska, želi se zapravo ukazati na vrstu poljoprivredne proizvodnje u kojoj umjesto neživih materijala, koristimo i radimo s onim što potječe iz žive prirode. Pošto se u organskoj poljoprivredi, za gnojidbu mogu koristiti i neki mineralni materijali kao što su vapnenac, dolomit, gnajs, bazalt, vulkanske stijene itd., to ovaj izraz, barem kada je u pitanju gnojidba nije posve ispravan. Međutim, terminom organska poljoprivreda također se hoće ukazati i na činjenicu da pri ovakvom načinu gospodarenja, poljoprivredno gospodarstvo treba težiti ka zatvorenom tipu. Odnosno svojevrsni „organizam“ koji obuhvaća regulaciju cirkulacije organske tvari, hranjivih tvari i energije. Termin organska poljoprivreda se ponekad upotrebljava i u kombinaciji s terminom biološka poljoprivreda, tako da se često susrećemo i s kombiniranim nazivom organsko – biološka poljoprivreda.⁴ Ovim se želi naglasiti da je to poljoprivreda koja poštuje živa bića, te zato pri proizvodnji umjesto anorganskih, neživih tvari koristi organske, žive tvari.⁵

² Ibid.; str. 47.

³ Ibid.; str. 48.

⁴ Ibid.; str. 48.

2.3. Alternativna poljoprivreda

Pojam alternativne poljoprivrede nastao je krajem šezdesetih godina s ciljem da zamijeni te u sebi poveže sve ostale do tada korištene nazive za alternativnu poljoprivredu. Tako se pod alternativnom poljoprivredom može podrazumijevati i hidroponska proizvodnja, odnosno proizvodnja kod koje se umjesto tla koriste supstrati dobiveni sintetičkim putem i voda sa otopljenim mineralima. Ili slične proizvodnje koje nemaju poveznice sa živom, organskom poljoprivredom, s toga je vidljivo da pojam alternativna poljoprivreda nije prikladan za korištenje. Osim navedenog, izraz alternativna poljoprivreda u današnje vrijeme često puta ima negativan predznak, te se ne shvaća uvijek dovoljno ispravno. Alternativa naime ukazuje (označava) nešto što može, ali i ne mora biti realno, istinito i prihvaćeno od većine.⁵

2.4. Prirodna (naturalna) poljoprivreda

U pogledu razlike između prirodne poljoprivrede i one koja to nije, slično kao i s izrazom biološka poljoprivreda, također ne postoje jasni kriteriji. Jasno je ipak da se pod pojmom prirodan ne podrazumijeva to da čovjek bude bez ikakvog utjecaja na biljni i životinjski svijet, jer bi inače sva poljoprivredna proizvodnja bila neprirodna. Termin prirodna u ovom kontekstu se upotrebljava iz razloga što se pod neprirodnim uglavnom smatra:

- primjena tvari koje rezultiraju neravnotežom u ekološkom sustavu
- upotreba prirodnih aktivnih tvari u količinama koje imaju destruktivan utjecaj na ekološki sustav (npr. dodatak vapna, prskanje ekstraktom duhana, itd.),
- upotreba aktivnih tvari koje inače nisu prisutne u prirodi i čiji se proces razlaganja ne može kontrolirati (npr. sintetički pesticidi).⁶

No, ipak, potrebno je naglasiti da termin prirodna poljoprivreda, najčešće označava oblik eko – poljoprivrede porijeklom iz Japana. Ovi prirodni poljoprivrednici mišljenja su da je osnova poljoprivrede kooperacija s prirodom. Međutim, oni ovu suradnju shvaćaju na posve neobičan način, tvrdeći da se čovjek nema prava miješati u prirodne procese. Shodno ovome, oni puštaju svoja polja da ih obrađuje i gnoji sama priroda, a što u stvarnosti znači da je uloga čovjeka u ovakvoj proizvodnji pasivna odnosno svodi se

⁵ Ibid.; str. 49.

⁶ Ibid.; str. 49.

uglavnom na promatranje onoga što se događa kao ishod djelovanja prirode i prirodnih uvjeta.⁷

Stoga pri ovakvoj proizvodnji, ne samo da se ne koriste agrokemikalije, već se i sve ostale ljudske aktivnosti, uključujući obradu, gnojidbu, kontrolu bolesti, štetnika i korova svode na minimum, te potpuno izostavljaju. Međutim, usprkos fantastičnim rezultatima koji se ovakvom proizvodnjom navodno postižu u SAD-u, Japanu, i ostalim dalekoistočnim zemljama, nigdje u Europi, a niti u Južnoj Americi nije vidio nijedno uspješno gospodarstvo koje se ravna po načelima prirodne poljoprivrede.⁸

2.5. (Samo)održiva (potrajna, otrajna, opstojna) poljoprivreda

U zadnje vrijeme, naročito u engleskom govornom području, uvriježio se termin *sustainable agriculture*, koji označava poljoprivrednu proizvodnju, koja je ekološki i gospodarski samoodržati se kroz duži vremenski peroid (mjereno desetljećima i stoljećima). Navedeno se posebice odnosi na tlo, koje ukoliko govorimo u kontekstu održive poljoprivrede mora stalno imati približno jednaku plodnost, strukturu, sadržaj humusa itd. Ukratko, (samo)održiva, ili otrajna poljoprivredna proizvodnja jeste proizvodnja pri kojoj koristi (poglavito gospodarske) koje se proizvodnjom ostvaruju danas, ne idu na ruku generacijama koje nadolaze. Koncept (samo)održive poljoprivrede dio je inače, u zadnje vrijeme, opće prihvaćenog, šireg koncepta o održivom razvitku.⁹

⁷ Ibid.; str. 49.

⁸ Ibid.; str. 50.

⁹ Ibid.; str. 50.

Nažalost, premda bi ekološka poljoprivreda trebala u principu biti i samo(održiva) poljoprivreda, ne može se reći da je navedena tvrdnja uvijek točna. Danas je naime izraz (samo)održiva poljoprivreda, u mnogim krugovima, naročito onim znanstvenim, postao vrlo popularna fraza, kojom se uistinu označava sve i svašta i kojom se nastoji dokazati privrženost opće priznatoj teoriji održivog razvitka. Stoga s izrazom (samo)održiva poljoprivreda treba biti oprezan, budući da ovaj termin nije nužno i sinonim za ekološku poljoprivredu. Tim više što se ovaj izraz često miješa i s drugim pojmovima, a naročito s pojmom poljoprivreda s minimalnim ulaganjima (*low input agriculture*), koji se odnosi na poljoprivrednu proizvodnju u kojoj je upotreba agrokemikalija i energije smanjena, ali ne nužno i izostavljena. I premda prema ovoj definiciji i sama ekološka poljoprivreda spada u skupinu poljoprivredne proizvodnje s malim (niskim) ulaganjima, poljoprivreda s niskim ulaganjima, budući da dozvoljava smanjenu upotrebu agrokemikalija, i ne oslanja se primarno na uspješno autonomno gospodarenje agro – eko sustavom, ne mora nužno i istovremeno biti i ekološka. U svezi s ovim terminom, također treba reći kako je točno da je ekološka poljoprivreda ekstenzivna s obzirom na ulaganja agrokemikalija, sirovina i energije, ali kako je izuzetno intenzivna s obzirom na biološku aktivnost, te nipošto proizvodnja s malim ulaganjima kada je u pitanju potrebno znanje i umješnost proizvođača.¹⁰

Po pitanju održivosti odnosno trajnosti današnje poljoprivredne proizvodnje, također trebalo bi naglasiti kako danas nijedan poljoprivredni sustav (uključujući i ekološko gospodarenje), ponajviše radi upotrebe pr. fosilnih goriva, nije posve održiv i kako ne zadovoljava teoretske uvjete kako bi se isti mogao nazvati održivim. Stoga bi možda bilo pravilnije govoriti o stupnju, postotku održivosti pojedinih poljoprivrednih sustava i načina njihovog gospodarenja.¹¹

¹⁰ Ibid.; str. 50.

¹¹ Ibid.; str. 52.

2.6. Integralno gospodarenje i ekološki prihvatljiva poljoprivredna proizvodnja

Integralno gospodarenje, slično kao i poljoprivredna proizvodnja koja je ekološki prihvatljiva, se najčešće odnosi na proizvodnju prilikom koje se racionalno i disciplinirano koriste pesticidi, umjetna gnojiva i slične supstance.

Iako se ova proizvodnja ne može u potpunosti nazvati ekološkom proizvodnjom, ona teži ka tom cilju. Između ekološke i integralne poljoprivrede postoje brojne sličnosti međutim uočljiva je jedna osnovna razlika. Razlika između ekološke i integralne proizvodnje je što ekološka poljoprivreda teži ka potpunom izbacivanju agrokemikalija iz agro -eko sustava, s druge strane integralna poljoprivreda nastoji samo racionalizirati unos istih u sustav. Prilikom unosa agrokemikalija u sustav integralna poljoprivreda tvrdi da njihov unos nema većih štetnih posljedica na okoliš, kvalitetu proizvoda i sl. U konačnici možemo zaključiti da iako je integralna poljoprivreda u odnosu na konvencionalnu proizvodnju u izvjesnom smislu korak naprijed, ona i dalje štetno djeluje po okoliš.¹²

2.7. Poljoprivreda bez agrokemikalija

Kada govorimo o ekološkoj poljoprivredi, izbacivanje umjetnih gnojiva, pesticida odnosno agrokemikalija iz upotrebe, još uvijek nije nešto što se može poistovjetiti sa eko-proizvodnjom. Naime, izbacivanje agrokemikalija nije samo po sebi dostatno već je uz to potrebno i omogućiti uvjete sustava u kojem će gospodarenje bez agrokemikalija biti moguće. Tek kada su navedena dva uvjeta ispunjena možemo govoriti o gospodarstvu kao ekološkom.¹³

¹² Ibid.; str. 53.

2.8. Agroekologija

Premda uvijek nije posve definirano što se točno misli pod agroekologijom, ovim nazivom se ponekad želi označiti nešto slično, ili sama eko – proizvodnja. Premda se agroekologija u ovom smislu često koristi u SAD-u, ne treba zaboraviti da agroekologija, u prvom redu označava znanstvenu disciplinu koja se bavi proučavanjem ekoloških uvjeta poljoprivredne proizvodnje, poput svjetla, vode, tla, klime itd. U ovom slučaju, agroekologija ne mora imati poveznice s ekološkom poljoprivredom.¹³

2.9. Tradicionalna poljoprivreda

Vjerojatno najveći problem shvaćanja biti ekološke poljoprivrede kod nas, predstavlja njeno poistovjećivanje s tzv. tradicionalnom poljoprivredom, poljoprivredom naših djedova. Ova usporedba, često je prisutna među protivnicima ekološke poljoprivrede. Suvremena ekološka poljoprivreda, premda ima nekih dodirnih točaka s tradicionalnom poljoprivredom, daleko je više od toga. To je nova poljoprivredna znanost i praksa, koja je oplođena najsuvremenijim agronomskim i drugim dostignućima i spoznajama, i ne teži povratku u prošla vremena.¹⁴

2.10. Smjerovi ekološke poljoprivrede

Danas se ekološka poljoprivreda često doživljava kao odgovor na trenutnu ekološku situaciju, ili puko pomodarstvo, premda počeci ekološke poljoprivrede datiraju još s početka 20-og stoljeća. Gledajući iz današnje perspektive, gotovo nevjerojatno zvuči da je već u to doba bilo ljudi koji su u tadašnjem razvoju poljoprivrede, pri tom se posebice misli na upotrebu raznoraznih agrokemikalija i sl., uvidjeli opasnost upotrebe istih kako za Zemlju tako i za čovječanstvo. Stoga danas, ovim pionirima ekološke poljoprivrede, mnogi odaju iskreno priznanje i zahvalu za njihov vizionarski čin i djelo.¹⁵

¹³ Ibid.; str. 54.

¹⁴ Ibid.; str. 54.

¹⁵ Ibid.; str. 55.

Tridesetih godina u Sjedinjenim Američkim Državama, osniva se organizacija pod imenom *The Soil Conseration Service*. Sam osnutak organizacije potaknut je problemima vezanim uz eroziju te očuvanje plodnosti tla. Nit vodilja ove organizacije je bilo pronalaženje rješenja za navedene probleme, odnosno sprječavanje degradacije tla što možemo vezati i uz ideje tadašnjih vizionara pravca poljoprivrede koji se naziva biološko-dinamički pravac. Upravo iz tog pravca, smatra se, da potječu korijeni današnje ekološke poljoprivrede.¹⁶

Godine 1943., u Velikoj Britanji je osnovan pokret poznat pod imenom organska poljoprivreda pod vodstvom Lady Eve Balfour. Upravo je ovaj pokret uz spomenutu organizaciju *The Soil Association* imao najveći utjecaj na osnove ekološke poljoprivrede na britanskim otocima. Britanska škola tzv. organske poljoprivrede, je već na samom početku svog razvoja također prihvatila i metode koje je razvio Sir Albert Howard, također jedan od začetnika ekološke poljoprivrede. Njegova, svjetski poznata knjiga, *Poljoprivredni testament*, i njegov sustav kompostiranja, tzv. *indore method*, u mnogome su odredili razvoj ekološke poljoprivrede uopće. Uz to treba spomenuti i pokret ekološke poljoprivrede razvijen od strane dr. Mullera i dr. Rusha koji je bio prisutan u Švicarskoj i određenim dijelovima Njemačke, te francusku školu ekološke poljoprivrede kojoj su naročit doprinos dali E. Lamaire i T. Boushe.

Ekološka poljoprivreda imala je snažan razvoj i u tzv. novom svijetu, a naročito u SAD-u Pokret nastao oko, I. J. Rodala, i danas je, uz biološko – dinamički pokret kojem je na sjeverno – američkom kontinentu naročit doprinos dao dr. E. Pfeiffer, vodeći pokret ekološke poljoprivrede u SAD-u. Japan je također dao velik prinos razvoju ekološke poljoprivrede, osnivanjem dviju škola tzv. prirodne poljoprivrede. I premda je otac jedne od ovih, agronom M. Fukoka, danas već svjetski poznat, manje je znano da je slična škola, pod vodstvom Moikido Okade, osnovana još početkom tridesetih godina ovoga stoljeća. U Australiji i SAD-u se također razvio jedan, danas vrlo popularan oblik ekološke poljoprivrede, tzv. parmakultura.¹⁷

¹⁶ Ibid.; str. 55.

¹⁷ Ibid.; str. 56.

Osim spomenutih škola, postoji još dosta drugih škola poljoprivrede u svijetu koje su imale, iako u nešto manjoj mjeri, značajan utjecaj na sam razvoj ekološke poljoprivrede. I premda bi bilo vrlo korisno definirati razlike i specifičnosti svakog od ovih pokreta ekološke poljoprivrede, zbog ograničenosti prostora o ovome ćemo reći samo najosnovnije. Različite škole ekološke poljoprivrede, kao što je vidljivo iz spomenutog prikaza, razvijene su u različitim dijelovima svijeta pod djelovanjem različitih ekoloških, gospodarskih, kulturnih, povijesnih i ostalih čimbenika. Stoga ne iznenađuje činjenica, da premda su sve ove škole dio pokreta ekološke poljoprivrede, one nisu istovjetne u svim svojim aspektima.

Ovo se očituje u pogledu uloge stoke u poljoprivredi, vrsti gnojiva i načinu gnojidbe, postupcima koji se primjenjuju u zaštiti bilja, itd. S toga često stvar koju jedna škola odbacuje i smatra neispravnom, druga upravo preporučje. Dakako, pored ovih razlika, postoje i određene sličnosti koje različite škole prakticiraju kao što su izostavljanje agrokemikalija, gnojidba, širok plodored, organska gnojiva itd. ¹⁸

2.11. Ekološka proizvodnja

Sir Albert Steiner je 20-tih godina prošlog stoljeća uveo kao trend biodinamičku poljoprivredu. Biodinamička poljoprivreda je sustav koji podrazumijeva metode ekološke poljoprivrede, a temelji se na određenim filozofskim i duhovnim principima. Također, objavio je i knjigu naziva „Duhovne osnove za obnovu poljoprivrede“. Istodobno djelovanju Sir Alberta Steinera djeluje i njemački filozof Rudolf Steiner koji zajedno sa spomenutim britanskim filozofom razvija temelje ideje poljoprivredne proizvodnje koja je u skladu sa ekološkim sustavom. Tako se njegova knjiga „An Agricultural Testament“ iz 1940.god. smatra osnovom ekološke poljoprivrede.

Sam termin organska (ekološka) poljoprivreda po prvi je put upotrijebio Lord Northbourne godine 1940. u svojoj knjizi “Look to the Land” u kojoj govori o potpunom, ekološki uravnoteženom pristupu poljoprivredi.¹⁹

¹⁸ Ibid.; str. 56.

¹⁹ Renko, S., Bošnjak, K; Aktualno stanje i perspektive budućeg razvoja tržišta ekološke hrane u Hrvatskoj; Ekonomski pregled; 60 (7-8) str. 371.-374. (2009)

Nakon Drugog svjetskog rata dolazi do značajnog tehnološkog napretka koji je obuhvatio i poljoprivredu i to u vidu upotrebe pesticida, umjetnih gnojiva i navodnjavanja velikih površina. Izražen utjecaj tehnološkog napretka na poljoprivredu traje do sedamdesetih godina 20.stoljeća kada dolazi do isticanja jasne razlike između tradicionalne i ekološke poljoprivrede, te se pojam ekološke poljoprivrede sve više popularizira. U Versaillesu se 1972.god. osniva organizacija pod nazivom IFOAM (The International Federation of Organic Agricultural Movements). Cilj organizacije je pod isticanje prelaska na ekološku proizvodnju uz obrazovanje šire populacije na svjetskoj razini o temeljnim principima iste. Nadalje, u osamdesetim godinama kako proizvođači tako i potrošači zalažu se za zakonsko reguliranje i certificiranje standarada ekološke proizvodnje i ekoloških proizvoda, što se i ostvaruje devedesetih godina u većini razvijenijih zemalja.²⁰

2.11.1. Prednosti i nedostaci ekološke proizvodnje

Prednosti i nedostaci ekološke poljoprivrede u odnosu na konvencionalnu poljoprivredu čest su predmet istraživanja i raznih polemika.

Najčešća područja usporedbe su:

- a) proizvodnost i učinkovitost ekološke proizvodnje,
- b) upotreba pesticida, upotreba genetski modificiranih organizama,
- c) očuvanje okoliša,
- d) sigurnost hrane i zdravlja djece,
- e) kvaliteta hrane,
- f) očuvanje plodnosti zemljišta,
- g) razvitak i održivi razvitak ruralnih područja

Proizvodnost i učinkovitost ekološke proizvodnje dale su različite rezultate istraživanja u odnosu na tradicionalnu proizvodnju. Možemo navesti dva značajna istraživanja jedno od strane Pimentela, te drugo provedeno od strane Meadera. Meader navodi da se ekološkim usjevima ostvaruju 20% manji prinosi u odnosu na tradicionalne usjeve, međutim ostvaruju se i niži troškovi energije, umjetnih gnojiva te 97% troškova za korištenje pesticida. S druge strane po Pimentelu prinosi se ne razlikuju u nekim

²⁰ Ibid.; str. 371.-374.

značajnijim postocima, a primjena ekološke poljoprivrede rezultira manjom potrošnjom energije i manjom štetnošću u vidu rezidualnih pesticida.²¹

Upotreba pesticida i genetski modificiranih organizama i njihovo ispuštanje te shodno tome štetno djelovanje na okoliš znatno su smanjeni primjenom ekološke proizvodnje. Iako ekološka poljoprivreda u određenim slučajevima odobrava korištenje tzv. prirodnih pesticida i herbicida, znakovit je njezin pozitivan utjecaj na zagađivanje podzemnih voda, sigurnost na radnom mjestu, količinu štetnih tvari u ekosustavu itd. Ono što na svjetskoj razini možemo navesti kao glavnu razliku ekološke i konvencionalne poljoprivrede jest odluka donešena Mar del Plata deklaracijom koja se odnosi na zabranu korištenja genetski modificiranih organizama u ekološkoj poljoprivredi. Deklaracija je donešena na 12. konferenciji IFOAM-a. Danas dolazi do kroskontaminacije genetski modificiranim kodom na poljima gdje se biljke koje nisu modificirane oploduju polenom koji potječe od biljaka koje su modificirane te nastaju plodovi s određenim udjelom genetski modificiranog koda. Navedeni problem predstavlja veliku ugrozu za ekološku poljoprivredu.

Očuvanje okoliša spada pod jedan od glavnih ciljeva ekološke poljoprivrede, u vidu smanjenja kemijskih udjela u hrani te postupanja u skladu sa smjernicama za postizanje održivog razvoja. S druge strane konvencionalna poljoprivreda važi za jednog od najvećih svjetskih onečišćivača okoliša te crpila prirodnih resursa zarad korištenja herbicida, pesticida, goriba te uzgoja monokultura na većim površinama.

Sigurnost hrane i zdravlja djece zagovara ekološku poljoprivredu. Ekološkom poljoprivredom smanjuje se upotreba pesticida, herbicida i umjetnih gnojiva što posljedično smanjuje udjele kemijskih spojeva u proizvodima. Ukoliko navedenu tezu potkrijepimo činjenicom da djeca u prve dvije godine života stječu otprilike 50 % rizika za razvitak raka u starosti, možemo zaključiti kako je ovo veliki plus za ekološku poljoprivredu. Međutim postoje i određeni nedostaci ne korištenja agrokemikalija kao što je mogućnost narušavanja sigurnosti hrane koja je bila osiguravana korištenjem pesticida i herbicida. Opasnosti koje sljeduju izbacivanju agrokemikalija iz upotrebe mogu biti zagađenost patogenim mikroorganizmima, nastanak kancerogenih mikrotoksina i sl.

²¹ Ibid.; str. 371.-374.

Nijednim istraživanjem nije znanstveno dokazano da je hrana uzgojena ekološkom poljoprivredom po bilo kojem parametru kvalitetnija i bolja od one uzgojene tradicionalnom poljoprivredom.²²

Očuvanje plodnosti zemljišta smatra se prednošću ekološke poljoprivrede jer se, ukoliko govorimo u kontekstu konvencionalne poljoprivrede, stalnom upotrebom umjetnih gnojiva umjesto stajskog gnoja dolazi do konstantnog uništavanja strukture tla, te samim time tlo postaje sklonije eroziji vode i vjetra. Upotrebom stajskog gnojiva uz čestu rotaciju tla postiže se veća plodnost tla.

Razvitak i održivi razvoj ruralnih područja prema pobornicima ekološke poljoprivrede znatno su veći korištenjem iste. Primjerice, mala poljoprivredna gospodarstva koja prakticiraju ekološku poljoprivredu te na taj način čine alternativu urbanom životu mogu znatno potaknuti ekonomiju na lokalnoj razini. Premda ima pozitivan učinak, zbog malih površina koje su pod ekološkim uzgojem, ekološka poljoprivreda nema toliki utjecaj na okoliš što će se pretpostavlja se mijenjati u budućnosti shodno povećanju površina pod ekološkim uzgojem. Također, povećanje inputa ekološke proizvodnje rezultirat će većom potrošnjom goriva te mehanizacijom što vodi ponovno problemima sličnim kao u slučaju konvencionalne poljoprivrede.²³

²² Ibid.; str. 371.-374.

²³ Ibid.; str. 371.-374.

3. EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. Razdoblja u razvoju ekološke poljoprivrede

U Republici Hrvatskoj razvoj ekološke poljoprivrede dijeli se na tri djela:

1. razdoblje do 1991. godine,
2. razdoblje od 1991. do 2001. godine,
3. razdoblje od 2001. godine do danas.²⁴

3.1.1. Razdoblje do 1991. godine

U samim počecima razvoja ekološke poljoprivrede značajno je bilo djelovanje entuzijastičnih laika koji su na primjerima vlastitih proizvoda pokazali da je ekološka proizvodnja moguća i primjenjiva. Struka počinje upoznavati javnost s pojmom ekološke poljoprivrede sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća, te shodno tome na globalnoj razini šire svijest o osnovnim odrednicama iste.

3.1.2. Razdoblje od 1991. do 2001. godine

Razdoblje od 1991. do 2001. godine obilježava nekoliko čimbenika koji su odredili daljnji razvoj ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj. Hrvatska je prepoznata kao zemlja velikog potencijala za razvitak ekološke poljoprivrede, ponajprije zbog čistoće, nezagađene vode i plodnog tla koji su ostali očuvani i izuzeti od velike industrijalizacije zbog Domovinskog rata. U tom desetljeću na tržištu je došlo do pojave prvih specijaliziranih trgovina zdrave hrane, koje su napravile pomak u prodaji proizvoda ekološke poljoprivrede. Također, osnovano je nekoliko udruga za ekološku poljoprivredu i BIOS odnosno Savez za biološko organsko gospodarenje.²⁵

²⁴ Petljak, K.; Pregled razvoja i obilježja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj; Ekonomski vjesnik; Vol. XXIV, No. 2, 2011.; str. 381.-385.

Tada prisutne trgovine zdrave hrane nisu imale velik izbor proizvoda uz to većina proizvoda je imala visoke cijene te je bila uvezena iz drugih zemalja. Unatoč tome, navedene trgovine su promovirale pojam ekološke poljoprivrede te na taj način približile isti potrošačima. Poticaj za razvoj ekološke poljoprivrede predstavljao je i sve veći broj udruga koje su se bavile ekološkom poljoprivredom i proizvodnjom.

Udruge su promicale ekološku poljoprivredu putem seminara, tečajeva, sajмова i sl. Navedene udruge pokušale su se 1991.god. ,kada je došlo do utemeljenja BIOS-a, spojiti u jednu zajedničku organizaciju čiji bi cilj bio koordinirati i usmjeravati međusobno. Nadalje, BIOS je primljen u organizaciju IFOAM-a 1992.god., a sam je imao velik utjecaj na razvoj ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj u vidu izrade prvih smjernica za ekološku poljoprivredu. Velik utjecaj BIOS-a zamjetan je pogotovo u Osječko – baranjskoj županiji što se najbolje vidi u broju proizvođača u tom kraju. Osim BIOS-a , 1997.god. osnovan je HZPSS (Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu) čiji zadatak je pomaganje obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG), poticanje na suradnju, provođenje mjera potpore itd. Odjel za ekološku poljoprivrednu proizvodnju osnovan je 2001.god., te spada pod rukovodstvo HZPSS-a. Nastavno spomenutim događajima tek ulaskom u 21.stoljeće dolazi do razvijanja tržišta proizvoda dobivenih ekološkom proizvodnjom u Hrvatskoj.²⁵

3.1.3. Razdoblje od 2001. godine do danas

U razdoblju od 2001. godine do danas donesen je Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, te je samim time povećana uloga države u razvoju ekološke poljoprivrede zbog čega ona doživljava nagli razvoj. Nadalje, Zakonom o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu određena je visina državne potpore te vrsta iste, naknada u poljoprivredi, te osobe koje imaju pravo na državnu potporu za ekološku proizvodnju te postupak osiguranja i korištenja proizvoda. Navedenim zakonom omogućeni su do 30% veći poticaji za ekološku proizvodnju u usporedbi sa tradicionalnom proizvodnjom. Poticaje mogu koristiti pravne i fizičke osobe koje su upisane u Upisnik proizvođača te imaju potvrdu o skladnosti sa osnovnim uvjetima za ekološku proizvodnju. Novčani poticaji se mogu ostvariti jednom godišnje od početka prijelaznog perioda u ekološkoj proizvodnji sukladno Zakonu o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

Prema Zakonu o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu postoje četiri skupine poticaja za ekološku proizvodnju. Prva skupina se odnosi na poticanje ratarskih kultura (krušna žita, pivarski ječam, soja, stočna žita, uljarice, krmno bilje, šećerna repa, povrće), druga skupina se odnosi na poticanje sadnog materijala, maslinova ulja i dugogodišnjih nasada (sadni materijal, vinogradi, voćnjaci, masline, nasadi lavande), pod treću skupinu spadaju poticaji za stočarstvo i stočarske proizvode (mlijeko – kravlje, ovčje, kozje, uzgoj goveda, konja, svinja, ovaca, koza, peradi itd.), zadnja četvrta skupina obuhvaća poticaje za ribarstvo koji se odnose na uzgoj jedinstvenih vrsta bijele ribe, uzgoj kamenica, dagnji, te uzgoj morske i slatkovodne ribe. Ovisno o skupini ekoloških proizvoda za koje se poticaj ishoduje, isti se ostvaruje po hektaru, litri, košnici, kilogramu, grlu i sl. Uz navedene poticaje postoje još i potpore za razvoj ekološke poljoprivrede na lokalnoj i regionalnoj razini te one na razini Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja.²⁵

U sklopu mjera, potpore i poticaja za ruralni razvoj od 2008.godine Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja sufinancira troškove ekološke proizvodnje do 50%. Pod troškove se smatraju troškovi certificiranja, provedbe stručnog nadzora i sl.

Neke županije u Republici Hrvatskoj kao što su Karlovačka, Zagrebačka, Grad Zagreb, Bjelovarsko-bilogorska, Osječko-baranjska, Zadarska, Primorsko-goranska, Koprivničko-križevačka i Sisačko-moslavačka u potpunosti ili djelomično financiraju troškove certifikacije i stručnog nadzora ekološke proizvodnje. Tim mjerama županije u znatnoj mjeri potiču razvoj ekološke proizvodnje na lokalnoj razini.²⁵

Osim poticaja Vlade, sredstva se mogu ostvariti i kroz potpore manjih teritorijalnih jedinica, odnosno jedinica lokalne i regionalne samouprave i putem nadležnog Ministarstva. Državne potpore su također usmjerene i raznim udrugama i zadrugama koje su aktivne u promociji ekološke poljoprivrede, održavanju eko – sajмова, edukaciji i ostalome.

Statistički podatci o rastu i razvoju ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj slijede u nastavku.

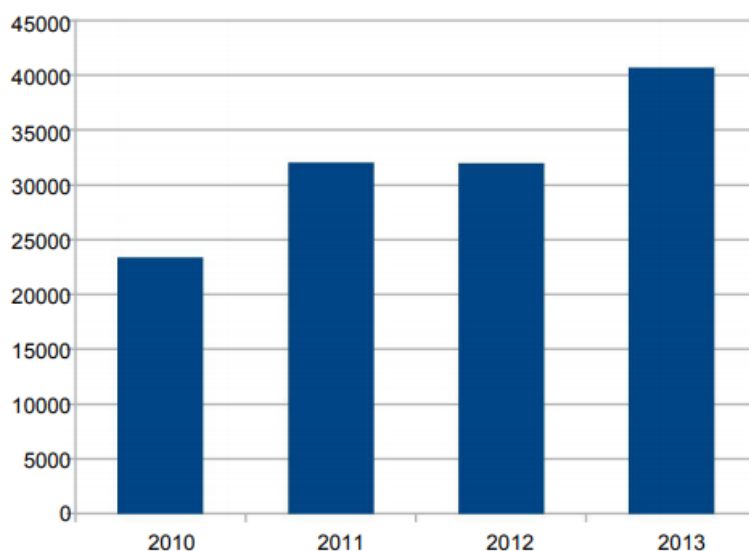
POKAZATELJ	VRIJEDNOST
Veličina zemljišta (ha)	40 641
Porast zemljišta u odnosu na 2012. god. (%)	27,4
Udio u ukupnom zemljištu (%)	3,1
Udio u zemljištu ekološke proizvodnje EU (%)	2,2
Broj proizvođača	1 608

Tablica 1. Pokazatelji razvoja ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj u 2013. godini

Izvor: <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1663-organic-world-2015.pdf>

²⁵ Ibid; str. 381.-385.

Prema prethodnoj tablici zaključuje se da Republika Hrvatska također bilježi porast značaja ekološke poljoprivrede što se potvrđuje svim pokazateljima. Zanimljiv je udio hrvatskog zemljišta u ukupnom zemljištu ekološke poljoprivrede EU, koji je s obzirom na veličinu Republike Hrvatske i ostala obilježja države značajan, a smatra se da će u budućnosti nastaviti rast kao i svi ostali pokazatelji.

Graf 1. Rast ukupne površine zemljišta ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj 2010.-2013. (ha)

Izvor: <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1663-organic-world-2015.pdf>

Ovim je prikazom dodatno potvrđen prethodni podatak o razvoju ekološke poljoprivrede u RH. Na ovome teritoriju je u 2013. godini bilo 34 uvoznika ekološke hrane i 6 izvoznika. Proizvodi koji prevladavaju jesu žitarice, tropsko i subtropsko voće, grožđe, uljarice, masline i povrće. Kada je riječ o udjelu hrvatskog tržišta ekoloških proizvoda u ukupnom tržištu EU misli se na 2,2% u 2013. godini, odnosno 104 milijuna eura. Stoga je opravdano mišljenje da je Hrvatska brzo rastuće tržište ekoloških proizvoda u EU i šire, jednako kao Poljska ili Slovenija. Također u usporedbi sa 2003. godinom kad je hrvatska bilježila svega 130 ekoloških proizvođača, u 2015. je ta brojka znatno veća te iznosi 3061 proizvođača ekoloških proizvoda.²⁶

²⁶ Genetski modificirana hrana: Za i protiv?; dostupno na: <http://znanost.geek.hr/clanak/genetski-modificiranahrana-za-ili-protiv/>; 15.04.2019.

3.2. Zakonska regulativa ekološke poljoprivrede

Republika Hrvatska uspješno slijedi svjetske trendove u proizvodnji hrane, a domaći proizvođači sve više prelaze s konvencionalne na ekološku poljoprivredu. Reguliranje i razvitak ekološke poljoprivrede u RH određen je Zakonom o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda koji je donesen 2001.god. Tim zakonom uređena je ekološka proizvodnja, trgovina eko proizvodima, neprerađenim životinjskim i biljnim proizvodima, princip označavanja, obavljanje nadzora, certifikacija te iznos poticaja. Prema IFOAM-u ekološka poljoprivreda je sveobuhvatan sustav gospodarenja poljoprivredom koji podstiče prirodnu aktivnost tla, ekološkog sustava i ljudi. Shodno tome i Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda je u koliziji s Regulativom Vijeća Europske unije temeljene na principima IFOAM-a.

Strategija razvoja hrvatske poljoprivrede donešena 2001.god. navodi kao jednu od zadaća promicanje ekološke poljoprivrede, a 2005.god. donešena je shema strateškog razvoja ekološke poljoprivrede za 2005.god. od strane Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva.²⁷

U navedenoj strategiji posebice je istaknut integrirani pristup ekološkoj poljoprivredi kao jedna od iznimni bitnih stavki te razvoj institucije koja bi bila odgovorna za provođenje i definiranje nacionalne strategije razvoja ekološke poljoprivrede. Ujedino definira se ekološka poljoprivreda kao poseban sustav održivog gospodarenja u poljoprivredi i šumarstvu koji podrazumijeva uzgoj biljaka, životinja i proizvodnju hrane, sirovina te prerađivanje primarnih proizvoda, uz uključivanje svih gospodarski i društveno opravdanih proizvodno-tehnoloških metoda, zahtjeva i sustava uz korištenje tla i izvora vode na najbolji način te poštivanje prirodnih svojstava biljaka, životinja i okoline, povećanje prinosa i otpornosti biljaka na prirodne načine korištenjem gnojiva i sredstava za zaštitu životinja i biljaka shodno s međunarodno usvojenim normama i načelima

Postoji velik broj pravilnika i propisa pomoću kojih se regulira provođenje zakonau praksi u cijelom sustavu ekološke proizvodnje. Uz Zakon i zakosni regulativu te pravilnike i propise ono što je pogodovalo još razvoju ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj je donošenje Zakona o zaštiti potrošača, Zakona o hrani, Zakona o zaštiti prirode itd.

Prema tome ekološkim proizvodom možemo nazvati svaki poljoprivredni i prehrambeni proizvod proizveden i označen sukladno Zakonu o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i na temelju njega donesenim pravilnicima.

Kako bi se pravne ili fizičke osobe mogle baviti ekološkom proizvodnjom, uvozom ekoloških proizvoda, stručnim nadzorom i sl., moraju prema Zakonu o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda biti upisane u Upisnik.

U ekološkoj proizvodnji zakonom su regulirani sljedeći upisnici:

1. upisnik proizvođača u ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u koji se upisuje pravna ili fizička osoba koja proizvodi, prerađuje i prodaje ekološke proizvode na temelju zahtjeva koje podnosi Ministarstvu i zapisnika nadzorne stanice o obavljenom prvom stručnom nadzoru,²⁷
2. upisnik uvoznika ekoloških proizvoda u koji se upisuju pravne i fizičke osobe koje su registrirane za obavljanje trgovine i koje ekološke proizvode uvoze radi stavljanja na tržište Republike Hrvatske na temelju pisanog zahtjeva i dokaza da su kod nadležnog tijela registrirane za obavljanje trgovine te da raspolažu skladištem koje udovoljava uvjetima za skladištenje ekoloških proizvoda
3. upisnik nadzornih stanica za obavljanje stručnog nadzora nad ekološkom proizvodnjom u koji se upisuju pravne osobe koje obavljaju stručni nadzor nad ekološkom proizvodnjom
4. upisnik ovlaštenog laboratorija u ekološkoj proizvodnji u koji se upisuju pravne osobe koje ispituju temeljne zahtjeve za ekološke proizvode i koje su registrirane za obavljanje takve djelatnosti ili su u sastavu registrirane pravne osobe za takvu djelatnost
5. upisnik pravne osobe za obavljanje postupka potvrđivanja u koji se upisuju pravne osobe koje provode postupak potvrđivanja u ekološkoj proizvodnji.²⁸

²⁷ Ibid.; str. 383.-384.

²⁸ Ibid.; str. 383.-384.

3.3. Promicanje razvoja ekološke poljoprivrede putem Programa ruralnog razvoja RH 2014. – 2020.

Zajedničkom poljoprivrednom politikom utemeljen je program za razvoj poljoprivrede u EU za razdoblje 2014. – 2020. kojem je ekološka poljoprivreda glavna varijabla za ostvarivanje održive konkurentnosti u sektoru proizvodnje hrane te održivo gosodarenje prirodnim resursima EU. Svaka država članica Europske Unije ima svoj program ruralnog razvoja koji sadrži razlike u mjerama i prioritetima.

Putem Programa ruralnog razvoja potporu dobivaju ekološki proizvođači država članica koji podržavaju ovaj koncept poljoprivredne proizvodnje. Nakon pridruživanja Europskoj Uniji Hrvatska više ne provodi vlastitu poljoprivrednu politiku, već onu zajedničku svim državama članicama. Zajednička poljoprivredna politika koja je dogovorena u Bruxellesu, osim što je zajednička, obavezna je svim članicama Europske Unije.²⁹

²⁹ Ministarstvo poljoprivrede; dostupno na: <http://www.mps.hr/hr/poljoprivreda-i-ruralni-razvoj/poljoprivreda/ekoloska>; pristupljeno: 16.04.2019.

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske u razdoblju 2014. – 2020. determinira sedamnaest mjera i šest prioriteta koje je propisala Europska komisija. Cilj navedenog je ostvariti veću konkurentnost poljoprivrede, šumarstva i prehrambeno – prerađivačke industrije te unaprijediti životne standarde u ruralnim područjima. Putem ovog programa Hrvatska dobiva značajne potpore Europskog privrednog fonda za ruralni razvoj dok u sufinanciranju sudjeluje i Državni proračun Republike Hrvatske.³⁰

Mjere koje bilježe Program ruralnog razvoja Republike

1. MJERA 1 (M01): Prenošenje znanja i aktivnosti informiranja,
2. MJERA 2 (M02): Savjetodavne službe, službe za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom i pomoć poljoprivrednim gospodarstvima,
3. MJERA 3 (M03): Programi kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu,
4. MJERA 4 (M04): Ulaganje u fizičku imovinu,
5. MJERA 5 (M05): Obnavljanje poljoprivrednog proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama i katastrofalnim događajima te uvođenje odgovarajućih preventivnih aktivnosti,
6. MJERA 6 (M06): Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja,
7. MJERA 7 (M07): Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima,
8. MJERA 8 (M08): Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje isplativosti šuma,
9. MJERA 9 (M09): Uspostavljanje skupina proizvođača i organizacija,
10. MJERA 10 (M10): Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene,
11. MJERA 11 (M11): Ekološki uzgoj,
12. MJERA 13 (M13): Plaćanja područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima,
13. MJERA 16 (M16): Suradnja,
14. MJERA 17 (M17): Upravljanje rizikom,
15. MJERA 18 (M18): Financiranje dodatnih nacionalnih izravnih plaćanja za Hrvatsku.³¹

³⁰ Znaor, D., Karoglan Todorović, S.; Poljoprivreda koja štiti prirodu (Zaštita prirode kroz mjere Programa ruralnog RH 2014. – 2020.); Ministarstvo zaštite okoliša i prirode RH i konzorcij u sastavu: Avalon Foundation, OKL i Ecologica; Zagreb; str. 1.

³¹ Ibid.; str. 62.

16. MJERA 19 (M19): Potpora za lokalni razvoj u sklopu inicijative LEADER,

17. MJERA 20 (M20): Tehnička pomoć (poljoprivrednici nisu krajnji korisnici ove mjere).³²

Ekološki uzgoj (M11) jedna je od najvažnijih mjera Programa ruralnog razvoja 2014. – 2020. provedbom ove mjere važno je usmjeriti nove poljoprivrednike u koncept ekološke proizvodnje te motivirati eko – poljoprivrednike da nastave sa prakticiranjem iste. Ekološka poljoprivreda smatra se najodrživijim načinom gospodarenja jer vodi brigu o očuvanju okoliša, odnosno štiti tlo, vodu i zrak te samim time doprinosi općem blagostanju ljudi i životinja.

3.4. Stanje ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj

Problematika tržišta hrane u Hrvatskoj vidljiva je u pojavljivanju genetski modificiranih (GMO) proizvoda na policama hrvatskih trgovina. Pojavljivanjem GMO rajčice u Velikoj Britaniji 1996. godine postavlja se pitanje da li je takav proizvod prisutan i na hrvatskom tržištu. Jasno je da istraživanja GMO-a koja ukazuju na posljedice nisu do kraja provedena pa je GMO rajčica uklonjena s britanskog tržišta. Otkako je Hrvatska postala članica EU 01.07.2013., sukladno europskim regulativama, među kojima je i direktiva uvođenja GMO proizvoda, pojavila se mogućnost plasiranja genetski modificirane hrane na hrvatsko tržište uz poštivanje odredbi provedenih propisa. Sanitarna inspekcija Ministarstva zdravlja provedbom svojih istraživanja utvrdila je uzorke GMO-a koji zauzimaju vrijednost do 0,9% u proizvodima hrvatskog tržišta, čija se prisutnost bilježi nenamjernom tehnološkom kontaminacijom. Rasprostranjenost genetski modificirane hrane u Hrvatskoj prati se od 2007. godine te nisu uočeni štetni utjecaji po čovjekovo zdravlje. Plasiranje genetski modificiranih proizvoda na europsko tržište odobreno je od strane Europske agencije za hranu provedbom testova procjene zdravstvene valjanosti i procjene alergnosti na nove proteine te je dokazano da nema štetnih utjecaja na zdravlje ljudi, životinja i okoliš.³³

³² Ibid.; str. 62.

³³ Domitrović, I.; Dnevnik.hr, Otkriveno koliko GMO-a ima na policama u hrvatskim trgovinama; dostupno na: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/koliko-gmo-a-ima-na-policama-trgovina-u-hrvatskoj---424230.html>; pristupljeno: 17.04.2019.

GODINA	BROJ EKOLOŠKIH POLJOPRIVREDNIH PROIZVOĐAČA
2013.	1 609
2014.	2 044
2015.	3 062
2016.	3 547
2017.	4 024

Tablica 2. Broj ekoloških poljoprivrednih subjekata u Republici Hrvatskoj

Izvor: <https://www.dzs.hr/>

Promatrajući navedene podatke možemo uvidjeti da ekološka poljoprivreda u Republici Hrvatskoj ima tendenciju razvoja iako nije u potpunosti doživjela svoj vrhunac. Mjerama Programa ruralnog razvoja u razdoblju 2014.-2020., dolazi do stvaranja uvjeta konkurentnosti poljoprivredne i ekološke proizvodnje čime dolazi do unaprjeđenja uvjeta za rad u lokalnim zajednicama te sam način života. S obzirom da je Hrvatska postala članica međunarodne integracije Europske Unije, na raspolaganju su joj i potpore iz fondova iste. Ujedno, zamjetan je povećan broj ekoloških proizvođača iz godine u godinu iz čega se može donijeti zaključak da ekološka poljoprivreda napreduje u pozitivnom smjeru.³⁴

KATEGORIJA	HEKTARI				
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Korištena poljoprivredna površina (2+3+4)	40670	50054	75818	93594	96618
Oranice i vrtovi	21013	27459	34281	44147	44083
Trajni travnjaci	14279	16403	33613	39089	40745
Trajni nasadi	5368	6192	7924	10358	11790

Tablica 3. Površina ekološkog korištenoga poljoprivrednog zemljišta

Izvor: <https://www.dzs.hr/>

Poljoprivredna površina koja je korištena u ekološkoj proizvodnji 2017.god. iznosila je 96618 hektara što pokazuje porast za više od 3000 hektara s obzirom na 2016.god. Povoljna područja koja uvjetuju razvoju ekološke poljoprivrede su oranice, vrtovi, trajni travnjaci i nasadi. Može se zaključiti kako Republika Hrvatska posjeduje iznimno kvalitetne prirodne resurse koji pokazuju potencijal za opstanak pozitivnog trenda razvitka ekološke poljoprivrede.³⁵

VRSTA PROIZVODA	EKOLOŠKI PROIZVODI (TONA)				
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Govedina, teletina	/	75	811	1 100	1 133
Svinjetina	3	10	60	94	57
Ovčetina	6	22	316	474	424
Kozetina	/	2	13	14	13
Kravlje mlijeko	1 092	1 700	5 947	5 023	5 671
Ovčje mlijeko	14	51	/	38	28
Kozje mlijeko	48	31	40	102	84
Sir	778	4	13	8	7
Med	33	60	48	47	29

Tablica 4. Ekološki proizvodi životinjskog podrijetla

Izvor: <https://www.dzs.hr/>

U tablici 4. prikazana je promjena nazočnosti ekoloških proizvoda koji su životinjskog podrijetla u Hrvatskoj u razdoblju 2013-2017-god. Iz podataka Državnog zavoda za statistiku vidljivo je da su prisutne oscilacije u proizvodnji pojedinih ekoloških proizvoda u tom razdoblju. Najzastupljenija je proizvodnja kravljeg mlijeka koja se u 2017.god. s obzirom na podatke iz 2013.god. učetverostručila, Najmanje je zastupljena proizvodnja kozjeg mesa koje doživljava mali pad u 2017.god. dok do te godine pokazuje uspon.³⁶

3.5. SWOT analiza ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj

Iako je sve popularnija ekološka poljoprivreda ipak nije toliko razvijena u Republici Hrvatskoj da bi je mogli svrstati u jednu od zemalja Europske unije u kojoj je ekološka poljoprivreda zaživjela u potpunosti. U tablici 5. prikazana je analiza čimbenika koji utječu na razvoj ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj.³⁷

PREDNOSTI	SLABOSTI
Raspoloživost potencijalnih prirodnih resursa	Neučinkovita Zakonska regulativa
Povećanje broja ekoloških proizvođača i prerađivača	Nedovoljno razvijena ekološka svijest
Povećanje površina za ekološki uzgoj	
Relativno povećanje prodaje pesticida	
Program ruralnog razvoja 2014. – 2020.	
PRILIKE	PRIJETNJE
Raspoloživa sredstva EU – fondova i Državnog proračuna	Prisutnost GM-hrane na tržištu
Potencijal za domaću proizvodnju (podrška lokalnog stanovništva)	Komplicirane Zakonske procedure ekološke poljoprivrede
Izvozni potencijal ekoloških proizvoda	Velika ulaganja
Mogućnost informiranja i educiranja o ekološkoj proizvodnji	
Proizvodnja za turizam (eko-turizam doprinosi razvoju eko-proizvodnje)	
Podizanje ekološke svijesti i poticanje održivog razvoja	

Tablica 5. Stanja čimbenike o kojima ovisi razvoj ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj

Izvor: <https://www.dzs.hr/>

4. ZAKLJUČAK

Ekološka proizvodnja kao agrarno-socijalni sustav razvoja ruralnih prostora i proizvodnje „zdrave-hrane“ temelji se na proizvodnji, distribuciji i potrošnji hrane koji su za okoliš prihvatljivi, gospodarski održivi, društveno poticajni i etički opravdani. Ekološko gospodarstvo koje bi mogli nazvati idealnim bilo bi ono mješovitog tipa, koje obuhvaća biljnu i stočarsku proizvodnju, organizirano na način da reprezentira skladnu cjelinu koja namiruje u potpunosti ili velikim djelom svoje potrebe koristeći vlastite izvore uz minimalan unos istih iz vanjskih izvora. Ključ dobre proizvodnje je prirodna sposobnost biljaka, životinja i okoliša sa svim vrijednim izvorima te plodnost tla. Nit vodilja ekološke proizvodnje je postizanje optimalne kvalitete svih čimbenika u poljoprivredi i zaštiti okoliša. U Republici Hrvatskoj potrebno je dodatno obratiti pozornost i unaprijediti ekološku poljoprivredu kao značajan dio poljoprivredne i prehrambene proizvodnje upravo zbog svih prednosti koje ekološki proizvodi nude u vidu zaštite ljudi i okoliša. Teškoće s kojima se ekološka poljoprivreda u Republici Hrvatskoj susreće jesu ponajviše administrativne prirode te složene procedure ta dobivanje oznake eko proizvoda i savladavanje svih potrebitih aktivnosti za plasiranje gotovog proizvoda na tržište. Ono što ulijeva nadu jest da je potražnja za ekološkim, domaćim proizvodima u stalnom usponu, a taj trend je zamjetan posebice kod inozemnih turista i populacije iz urbanijih sredina. Stoga se nameće potreba za snažnom i raznolikom promocijom ekološke poljoprivrede i ekoloških proizvoda putem organiziranih i osmišljenih istupa ekoloških proizvođača na tržištu. Zbog stavljanja na tržište relativno malih količina gotovih proizvoda proizvedenih od strane pojedinog ekološkog proizvođača svakako je potrebno u ovom segmentu ekološke poljoprivrede udruživanje u „clastere“ radi boljeg dojma na tržištu. Ekološki uzgojena hrana polako, ali sigurno pronalazi svoje mjesto u mnogim policama trgovina te shodno tome i kućanstvima. Kako bi se ovaj pozitivan trend i dalje nastavio potrebno je posvetiti veću pažnju željama potrošača uz stalno obrazovanje kupaca o samim načelima ekološke poljoprivrede. Obzirom da sigurnost hrane nema alternativu, važno je očuvati integritet sustava stručnog nadzora nad ekološkom proizvodnjom.

5. IZJAVA

Izjava o autorstvu završnog rada i akademskoj čestitosti

Ime i prezime studenta: Mate Peraić

Matični broj studenta: 0234053995

Naslov rada: Ekološka poljoprivreda u Republici Hrvatskoj

Pod punom odgovornošću potvrđujem da je ovo moj autorski rad čiji niti jedan dio nije nastao kopiranjem ili plagiranjem tuđeg sadržaja. Prilikom izrade rada koristio sam tuđe materijale navedene u popisu literature, ali nisam kopirao niti jedan njihov dio, osim citata za koje sam naveo autora i izvor te ih jasno označio znakovima navodnika. U slučaju da se u bilo kojem trenutku dokaže suprotno, spreman sam snositi sve posljedice uključivo i poništenje javne isprave stečene dijelom i na temelju ovoga rada.

Potvrđujem da je elektronička verzija rada identična onoj tiskanoj te da je to verzija rada koju je odobrio mentor.

Datum

Potpis studenta

6. POPIS LITERATURE

Knjige;

1. Znaor, D.; Ekološka poljoprivreda: poljoprivreda sutrašnjice; Nakladni zavod Globus; Zagreb; 1996.

Članci:

1. Petljak, K.; Pregled razvoja i obilježja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj; Ekonomski vjesnik; Vol. XXIV, No. 2, 2011.
2. Renko, S., Bošnjak, K; Aktualno stanje i perspektive budućeg razvoja tržišta ekološke hrane u Hrvatskoj; Ekonomski pregled; 60 (7-8) (2009)
3. Znaor, D., Karoglan Todorović, S.; Poljoprivreda koja štiti prirodu (Zaštita prirode kroz mjere Programa ruralnog RH 2014. – 2020.); Ministarstvo zaštite okoliša i prirode RH i konzorcij u sastavu: Avalon Foundation, OKL i Ecologica; Zagreb

Internetski izvori:

1. Domitrović, I.; Dnevnik.hr, Otkriveno koliko GMO-a ima na policama u hrvatskim trgovinama; dostupno na: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/koliko-gmo-a-ima-na-policama-trgovina-u-hrvatskoj---424230.html>; pristupljeno: 17.04.2019.
2. Državni zavod za statistiku; dostupno na: <https://www.dzs.hr/>; pristupljeno: 17.04.2019.
3. Genetski modificirana hrana: Za i protiv?; dostupno na; <http://znanost.geek.hr/clanak/genetski-modificiranahrana-za-ili-protiv>; 15.04.2019.
4. Ministarstvo poljoprivrede; dostupno na: <http://www.mps.hr/hr/poljoprivreda-i-ruralni-razvoj/poljoprivreda/ekoloska>; pristupljeno: 16.04.2019.

7. POPIS KRATICA

Kratika	Značenje
SAD	Sjedinjene Američke države
IFOAM	International Federation of Organic Agriculture Movements
BIOS	Savez za biološko organsko gospodarstvo
HZPSS	Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
EU	Europska unija
RH	Republika Hrvatska
ISO	International Organization for Standardization
HACCAP	Hazard Analysis and Critical Control Point

POPIS TABLICA

Tablica 1. Pokazatelji razvoja ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj u 2013. godini

Tablica 2. Broj ekoloških poljoprivrednih subjekata u Republici Hrvatskoj

Tablica 3. Površina ekološkog korištenoga poljoprivrednog zemljišta

Tablica 4. Ekološki proizvodi životinjskog podrijetla

Tablica 5. Stanja čimbenika o kojima ovisi razvoj ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj

POPIS GRAFIKONA

Graf 1. Rast ukupne površine zemljišta ekološke poljoprivrede u RH 2010.-2013. (ha)